

Наталія Кобрин

ПРИЖИТТЄВІ ПРЕСОВІ ПУБЛІКАЦІЇ
ПРО МИКОЛУ ЛИСЕНКА У ГАЛИЧИНІ

Досліджено й проаналізовано прижиттєві друковані матеріали про М. Лисенка в українській періодичній пресі Галичини: статті, рецензії, дописи, згадки, що містять багатий фактологічний матеріал до життєпису композитора на тлі розвитку тогочасної української культури Галичини.

Ключові слова: *М. Лисенко, Галичина, українські періодичні видання, музична критика.*

Исследованы и проанализированы прижизненные материалы украинской периодической прессы Галиции о М. Лысенко: статьи, рецензии, заметки, упоминания, содержащие богатый фактологический материал о жизни композитора на фоне развития украинской культуры Галиции того времени.

Ключевые слова: *М. Лысенко, Галиция, украинские периодические издания, музыкальная критика.*

M. Lysenko's music-social and creative activity was one of the most important phenomena of Ukrainian national revival in the second half of the 19th — early 20th century. The author examines publications, specially articles, reviews, reports and mentions about M. Lysenko in Ukrainian periodicals in Halychyna. It is formed a significant amount of publications about art and contained many facts to M. Lysenko's biography on the Ukrainian culture development of Galicia.

Key words: *Mykola Lysenko, Galicia, Ukrainian periodicals, music criticism.*

У своїх матеріалах за 1937 р. Станіслав Людкевич зафіксував невеликий перелік найважливішої, на його думку, літератури про творчість Миколи Лисенка [8, с. 352], в якому вказав і декілька

галицьких публікацій другої половини XIX — початку XX ст., зокрема автобіографію М. Лисенка в часописі «Світ», ювілейну статтю Ф. Колесси, а також власну статтю 1913 р., надруковану в пам'ять композитора. Узагальнюючи зміст і значення цих публікацій, того ж року композитор стверджував: «Хоча про Лисенка писалося у нас далеко більше, ніж про якого-небудь другого українського композитора, то разом з тим у всіх оглядах, ескізах та характеристиках його діяльності про ніякого другого нашого композитора не висловлено було стільки з ґрунту невірних та фальшивих або суперечливих поглядів чи то про загальне його значіння чи то про поодинокі ділянки його творчости» [8, с. 350]. Того ж року, оцінюючи в розвідці «М. В. Лисенко і українська суспільність: у 25-ліття його смерті» публікації про М. Лисенка, композитор коротко згадав ці суперечності в поглядах на значення творчості композитора між галицько-українськими «народниками», «музикологами» і «ляїками» (користуємося термінами митця), які то «ставили Лисенка як зразок чистого, непорочного народного українського стилю, як чисту еманацию, як квінтесенцію української народної музики», то дошукувалися «пильно чужих впливів» [8, с. 351].

Незважаючи на достатньо великий масив наукової літератури з теми «Микола Лисенко — Галичина», суть і зміст прижиттєвої історіографії та друкованих джерельних матеріалів про композитора в галицько-українських виданнях згадується тільки принагідно в контексті ширших студій, наприклад листування чи особистих взаємин: М. Лисенко — І. Франко [3], М. Лисенко — А. Вахнянин [4, с. 35—45], М. Лисенко — С. Людкевич [14], або ювілею 1903 р. [1] тощо. Найбільшу інформативну цінність щодо зазначеної теми має дослідження В. Витвицького «Взаємини М. Лисенка з І. Франком», в якому автор не лише подав листування обох діячів, а й хронологічно проаналізував Франкові публікації та його оцінки творчості М. Лисенка. Варто згадати також про факт дисертаційного дослідження теми «М. Лисенко та музична культура Західної України», яке, щоправда, здійснене ще в 60-х рр. минулого століття російською мовою [13].

З огляду на це варто якомога детальніше (в рамках статті) простежити зміст і суть основних прижиттєвих галицько-українських публікацій про М. Лисенка, висвітлити погляди їх авторів та оцін-

ки творчості композитора як невід'ємну частину національно-культурного та мистецько-естетичного світогляду галицьких українців другої половини ХІХ — початку ХХ ст.

Можна констатувати, що за життя М. Лисенка та у перші роки після смерті (до 1914 р.) до його постаті та творчої діяльності зверталася переважна більшість українських національно-громадських і мистецьких діячів Галичини, зокрема ті, які справді цікавилися проблемами музичної культури, брали дієву участь у музичному житті краю та мали власні публікації на різноманітні мистецько-культурні теми. Серед найповажніших імен авторів друкованих матеріалів про М. Лисенка згаданого періоду — поет і письменник І. Франко, громадський діяч і посол Державної ради у Відні О. Барвінський, етнограф, голова хорового товариства «Боян» і Музичного товариства ім. Миколи Лисенка В. Шухевич, фольклорист Ф. Колесса, композитор і музиколог С. Людкевич, священник, диригент і музично-громадський діяч В. Садовський-Домет, драматург та актор Л. Лопатинський, священник і композитор В. Матюк, композитор і громадський діяч о. О. Нижанківський, публіцист і журналіст В. Левицький, етнограф В. Гнатюк, композитор, музично-громадський діяч, посол Державної ради А. Вахнянин.

Їхні публікації були подані переважно в пресі народовського спрямування, зокрема часописах «Артистичний Вістник», «Дзвінок», «Діло», «Зоря», «Літературно-Науковий Вістник», «Правда», «Руслан», «Світ», музичних календарях-альманахах Р. Зарицького, календарях товариства «Просвіта», «Записках Наукового Товариства імени Шевченка» («Записки НТШ»). Значною мірою завдяки І. Франкові окремі публікації про М. Лисенка друкувала і польська газета «Kurjer Lwowski». Хронологічно вони охоплюють період у декілька десятиліть: від перших повідомлень кінця 60-х — початку 70-х рр. ХІХ ст. в часописі «Правда» до 1912 р., крім того, відразу після смерті митця (початок 1913 р.) з'явилася низка узагальнювальних статей щодо його внеску в українське музичне мистецтво і про національно-культурне значення творчої діяльності.

Типологічно публікації про М. Лисенка охоплюють такі різновиди матеріалів:

— Автобіографія (Сьвіт. — 1881. — Ч. 5. — С. 94—96) та біографії, чи радше ескізи до творчого портрета композитора — їх

авторами були В. Шухевич (Дзвѣнокъ. — 1892. — Ч. 6. — С. 46); К. Білиловський (Зоря. — 1893. — Ч. 1. — С. 18; Ч. 2. — С. 38—40); о. В. Садовський (Діло. — 1903. — Ч. 265. — С. 2); Ф. Колесса [11], С. Людкевич (ЛНВ. — 1913. — Т. 61, кн. 2. — С. 264—271);

— власна розвідка М. Лисенка «Народні музичні струменти на Україні» (Зоря. — 1894. — Ч. 1. — С. 17—19; Ч. 4. — С. 87—89; Ч. 5. — С. 112—114; Ч. 6. — С. 135—137; Ч. 7. — С. 161—162; Ч. 8. — С. 185—187; Ч. 9. — С. 211—212; Ч. 10. — С. 231—233);

— рецензії на видання музичних творів митця — одна з них, наприклад, належить В. Матюкові та присвячена опері «Різдяна ніч» (Зоря. — 1885. — Ч. 7. — С. 83—84);

— численні згадки про виконання творів М. Лисенка в Галичині та рецензії на концерти (перша — «Семі роковини смерті Тараса Шевченка у Львовѣ» автора під криптонімом ч...ь [Богдан Леонтович] (Правда. — 1868. — Ч. 8. — С. 96);

— публікації фрагментів листування з композитором чи повідомлення про листи М. Лисенка до галицько-українських діячів — найбільше матеріалів подібного кшталту належить Ф. Колесі та В. Шухевичу (Артистичний Вістник. — 1905. — Зош. 2/3. — С. 16—20; Зош. 4. — С. 35—39; Зош. 5. — С. 51—53);

— повідомлення про нові твори композитора та бібліографічні огляди його композицій (одне з перших — «Новинки. [Давно вже рознеслась по нашій країні слава...]» (Правда. — 1872. — Ч. 4. — С. 199), доволі систематичні бібліографічні огляди подавав часопис «Зоря» упродовж 80—90-х рр. ХІХ ст.;

— повідомлення про діяльність митця за кордоном і на теренах Наддніпрянщини, які тогочасні діячі часто подавали у львівську пресу (перше — «Вісті. [Великоруський співак п. Д. А. Славянський дав 26-го грудня въ Празі концертъ...]» (Правда. — 1868. — Ч. 1. — 8 січ. — С. 12);

— промови на честь М. Лисенка на відповідних ювілейних урочистостях та концертах (Діло. — 1912. — Ч. 286. — С. 2);

— публікації з нагоди 35-літнього ювілею творчої діяльності М. Лисенка в 1903 р. (особливо в газетах «Діло» та «Руслан») і пам'ятні матеріали кінця 1912 р. — початку 1913 р.

Перші народовські видання Галичини кінця 60-х — початку 70-х рр. ХІХ ст. обов'язково подавали інформацію про діяльність

і твори ще молодого М. Лисенка, який лише починав кар'єру в музичному мистецтві. Зокрема, одні з перших повідомлень знаходимо в часописі «Правда», серед ініціаторів заснування якого був А. Вахнянин — композитор і свого часу чи не найактивніший пропагатор творчості М. Лисенка у Галичині. Вже 1868 р. (тоді ж відбулося особисте знайомство композитора з О. Барвінським та іншими галицькими діячами) часопис «Правда» опублікував відгуки чеської преси про концерти М. Лисенка у Празі, де зазначено, що «вінь має більшу вдачу до композиторства, якъ до технічного грання» (1868. — Ч. 1. — С. 12). Того ж року була надрукована досить розгорнута рецензія Б. Леонтовича на перший шевченківський вечір львівської української громади, в якій охарактеризовано спеціально написаний з цієї нагоди «Заповіт» М. Лисенка: «Утворъ Лисенка ѳдличаєся ще тимъ, що єго спѣвъ то правдива питома украинська мелодія, уносяща насъ въ тїи далекїи, а серцю такъ близькїи сторони, де вона зродилася» (1868. — Ч. 8. — С. 96). Із третього повідомлення «Правди» за 1868 р. про концерт пам'яті М. Шашкевича в українському товаристві «Січ» у Відні можна зрозуміти, що на ньому виконувалися обробки народних пісень М. Лисенка, «котрий ізъ повнимъ чуттемъ підобравъ супроводи на Pian-i і до сихъ народніхъ фантазїи и посвятивъ їхъ закладаинамъ товариства» (Ч. 10/11. — С. 132) (головою товариства на той час був А. Вахнянин). Цей факт підтверджує лист М. Лисенка до рідних від 11 лютого (29 січня) 1868 р. (оригінал російською мовою) зі згадкою про запрошення надіслати твори для товариства «Січ» [10, с. 45]. А вже 1870 р. часопис «Правда», в якому і далі, впродовж 1870-х рр., відстежувано творчу діяльність митця, вмістив повідомлення про його неймовірно успішні концерти в Києві (М. Лисенко щойно повернувся із Ляйпціга), «при такім превеликім удїлі тамошної публики, якого кияни не запам'ятали» (1870. — Ч. 6. — С. 28).

1972 р. дописувач «Правди» визнав доволі значну популярність композицій М. Лисенка у львівській українській громаді, де «не має ні одної людини, щоб не перейняла хоч одної пісні, уложеної сим знаменитим музиком народнім» (1872. — Ч. 4. — С. 199). У ч. 1 цього річника «Правди» було надруковано навіть нотний додаток п. н. «Поклик до братів-славян» М. Лисенка. В рецензії на шевченківський концерт 1874 р. дописувач «Правди» висловлює побажан-

ня частіше включати у програми твори М. Лисенка (1874. — Ч. 3. — С. 140): у заданому шевченківському концерті справді було надто мало композицій українських митців.

Упродовж наступних десятиліть ХІХ ст. друкована інформація про творчість М. Лисенка з'являється майже систематично — поява нових творів композитора, його концерти в Києві та інших містах, виконання творів у Галичині тощо. Сприяли цьому і тісні контакти з наддніпрянськими діячами загалом, які, зважаючи на російські заборони українського слова, підтримували (також і матеріально) львівські часописи, публікували в них власні твори та повідомлення про різноманітні події на теренах України.

Найкращим свідченням зростання популярності творів М. Лисенка в Галичині, а разом з тим — і вагомим джерелом інформування тогочасних галицьких українців про творчість митця були програми шевченківських вечорів 70-х — початку 80-х рр. ХІХ ст. [5; 7]. За ними, зокрема, можна відтворити перелік виконуваних у Львові в ті роки творів митця: обробки народних пісень («Та не жур мене моя мати», «Ой, у полі та й у Боришполі», «Ой, не гаразд запорожці», «Ой, з-за гори, з-за лиману», «Про зруйнування Січі»); солоспіви та вокальні ансамблі («Ой одна я, одна», «Нащо мені чорні брови», «Тяжко, важко в світі жити», «Минають дні», «Гетьмани», «І багата я», «Сонце заходить»); хорові та вокально-інструментальні полотна (кантата «Б'ють пороги», «Заповіт»); фортепіанні композиції (рапсодія, куранта з «Української сюїти» тощо).

У програмах окремих шевченківських концертів того часу композиції М. Лисенка переважали настільки виразно, що, по суті, перетворювали його на своєрідний музичний вечір Т. Шевченка — М. Лисенка. Наприклад, на вечорі на честь поета 1883 р. (Д'флю. — 1883. — Ч. 23. — С. 3), за винятком, очевидно, однієї не названої інструментальної композиції, всі інші музичні твори були написані саме М. Лисенком: кантата «Б'ють пороги» (хорове товариство «Лютня» і хор учениць п-ні Правн), солоспіви «Ой одна я, одна», «Гетьмани» (виконував С. Цетвінський), «І багата я», «Минають дні» (виконував А. Вахнянин); в анонсі згадувалося навіть фрагменти опер «Різдвяна ніч» і «Тарас Бульба», щоправда, в концерті вони так і не прозвучали (Д'флю. — 1883. — Ч. 20. — С. 3). Деякі композиції М. Лисенка повторювалися в українських концертних

програмах дуже часто, а то й майже щорічно: солоспіви «Мені однаково», «Ой, Дніпре», «Гетьмани»; хори й хорові поеми «На прю», «Гус», «За сонцем хмаронька», «На городі коло броду» тощо. Цікаво, що хор «На прю», який належав до найчастіше виконуваних хорових композицій М. Лисенка в Галичині і який І. Франко назвав «по музикальній часті... правдивим нашим гимном національним» (Зоря. — 1884. — Ч. 5. — С. 39), сам композитор оцінював досить критично. У листі до редакції «Музикальної бібліотеки» у Львові (1886 р.) можна знайти пояснення цієї самокритики: «Шкода, що ви з-посеред путящого з творів моїх заводите у програму «На прю», бо вона давно написана й до того в загальноєвропейському напрямі, тобто у такому, у якому безліч писали й пишуть...» [10, с. 165].

Львівська прем'єра кантати М. Лисенка «Б'ють пороги» стала однією з найрезонансніших подій в українському музичному житті Галичини того часу загалом. Незважаючи на неможливість повноцінного виконання твору з оркестром, як передбачено автором (кантату було виконано під супровід фортепіано), на шевченківських вечорах 1882 р. (Зоря. — 1882. — Ч. 5. — С. 80) і 1883 р. (Дѣло. — 1883. — Ч. 23. — С. 3) її повністю повторювали двічі. З огляду на це о. П. Бажанський у статті, опублікованій у газеті «Діло», розглядав жанри ораторії та кантати загалом і «Б'ють пороги» М. Лисенка зокрема. Саме він назвав програму шевченківського концерту 1882 р., на якому відбулася прем'єра твору, «Лисенковою». «Все тутъ зливаєся разомъ въ таку гармонійну цѣлѣсть, що й слова и музыка, здаєся, płynуть зъ устѣхъ миліонѣвъ нашего народа» — такі враження автора від кантати (Колька уваг про кантату Лисенка «Б'ють пороги» (слова Т. Шевченка). — 1882. — Ч. 19. — С. 2).

Матеріали преси свідчать і про роль окремих діячів у поширенні творчості М. Лисенка та про перших виконавців його музики в Галичині (у переліку музикантів подано головно перший зафіксований у пресі факт виконання ними творів М. Лисенка на шевченківських концертах у Львові), передовсім: диригентів (Львівського чоловічого хору, хорового товариства «Лютня», хорового товариства «Львівський Боян») — В. Ясеницький (Правда. — 1868. — Ч. 8. — С. 95—96), А. Вахнянин (Правда. — 1873. — Ч. 3. — С. 134—137), С. Цетвінський (Дѣло. — 1881. — Ч. 16. —

С. 1—2), С. Федак (Дѣло. — 1891. — Ч. 76. — С. 1—2), О. Нижанківський (Дѣло. — 1896. — Ч. 70. — С. 3), С. Людкевич (Руслан. — 1901. — Ч. 50. — С. 3), Р. Ганінчак (Руслан. — 1903. — Ч. 48. — С. 3), Є. Форостина (Діло. — 1910. — Ч. 54. — С. 7); співаків — А. Вахнянин (Основа. — 1871. — Ч. 36. — С. 181—182; Ч. 47. — С. 185—186), С. Цетвінський (Основа. — 1872. — Ч. 17. — С. 1—2; Ч. 18. — С. 1—2), М. Вітошинський (Дѣло. — 1889. — Ч. 61. — С. 1), Є. Барвінська (Дѣло. — 1890. — Ч. 53. — С. 3), О. Носалевич (Дѣло. — 1896. — Ч. 70. — С. 3), Я. Королевичівна (Дѣло. — 1897. — Ч. 53. — С. 3), М. Арданівна (Дѣло. — 1898. — Ч. 68. — С. 3), О. Проскурницька (Дѣло. — 1899. — Ч. 40. — С. 2), І. Шухевич (Руслан. — 1903. — Ч. 53. — С. 1—2), А. Вахнянин (Діло. — 1910. — Ч. 54. — С. 7), Ф. Лопатинська (Руслан. — 1912. — Ч. 54. — С. 3), врешті — С. Крушельницька (Дѣло. — 1892. — Ч. 57. — С. 3), О. Мишуга (Дѣло. — 1892. — Ч. 38. — С. 3), М. Менцинський (Діло. — 1909. — Ч. 42. — С. 3); піаністів — Ф. Конопасек (Правда. — 1877. — Ч. 6. — С. 224—226), А. Збіржховська (Дѣло. — 1882. — Ч. 16. — С. 2), З. Цеглинська (Дѣло. — 1885. — Ч. 24. — С. 2), О. Бажанська (Дѣло. — 1885. — Ч. 24. — С. 2), О. Гладилевич (Дѣло. — 1889. — Ч. 61. — С. 1), В. Барвінський (Діло. — 1910. — Ч. 68. — С. 2) та ін. Однак найбільшу роль у поширенні музики С. Лисенка в Галичині на початках у концертному виконавстві й видавництві відіграли А. Вахнянин, С. Цетвінський та О. Нижанківський.

А. Вахнянин — незмінний організатор шевченківських вечорів у Львові, упорядник одного з перших видань українських хорових творів у Галичині — «Кобзаря» (1885), до якого включив шість композицій М. Лисенка (Дѣло. — 1885. — Ч. 79. — С. 4), диригент, під управою якого звучали хори й обробки народних пісень М. Лисенка, один із перших виконавців солоспівів композитора у 70—80-х рр. ХІХ ст. («Ой, чого ти почорніло», «Тяжко-важко в світі жити», «І багата я», «Минають дні»). Завдяки йому твори М. Лисенка (наприклад солоспів «Ой одна я, одна» з «Музики до “Кобзаря” Т. Шевченка») вперше прозвучали за межами Львова — у концерті на дохід руської бурси в Тернополі (Дѣло. — 1881. — Ч. 5. — С. 5).

С. Цетвінський — диригент Львівського чоловічого хору й хорового товариства «Лютня», що впродовж 70—80-х рр. ХІХ ст.

був учасником шевченківських концертів у Львові, зокрема, прославився як один із перших виконавців соло у хорівій поемі «Заповіт» М. Лисенка: «П. Цетвинський знаменитий співак і диригент львівського хору, отспівав Тарасове «Зав'язаньє» (музика Лисенка) съ такъ глубокимъ зрозумѣньемъ и одушевленьемъ, що до глубини тронувъ серця всѣхъ слушающихъ» (Дѣло. — 1881. — Ч. 15. — С. 3). Він також співав у шевченківських концертах Лисенкові солоспіви «Ой одна я, одна» (Правда. — 1876. — Ч. 5. — С. 198—199), «Гетьмани» (Дѣло. — 1883. — Ч. 23. — С. 3), диригував прем'єрним виконанням кантати «Б'ють пороги» (Дѣло. — 1882. — Ч. 15. — С. 3).

Надзвичайно важливу роль у популяризації композицій М. Лисенка у провінційних містечках Галичини відіграла диригентська й видавнича діяльність О. Нижанківського. Цікаво, що програма вже першого відомого його концерту 1884 р. за участю хору «Академічного братства» включала «Думи мої» М. Лисенка (Дѣло. — 1884. — Ч. 141. — С. 5). Показовою щодо галицької концертної лисенкіани є артистична мандрівка 1891 р., одним із диригентів якої був саме О. Нижанківський: у програмі концертів знаходимо не менше 16 композицій М. Лисенка — чи не всі, популярні в тогочасній Галичині твори (Дѣло. — 1891. — Ч. 185. — С. 2; Ч. 186. — С. 1). Зі спогадів о. О. Нижанківського дізнаємося й інші цікаві факти, наприклад історію першого виконання Лисенкового «Quodlibet» [«Вінок»] з українських народних пісень: «П. Демущкий знаний і в Галичині з свого побуту в р. 1884 поміж народовецкою молодіжню львівскою з того, що сам, великий прихильник реформи М. Лисенка на поли організації нових а потреби існуючих хорів в напрямі плекання народних пісень, — привіз до Львова рукопись Лисенка «I. Quodlibet» («Ой, гук, мати, гук...») і старався заохотити молодіж гімназіяльну до переняття тих реформ. І справді хор рускої гімназії, виучившись і злюбивши собі сказаний Quodlibet, відспівав у перше на одних вечерництвах у Бесіді, та хвилю цю можна безпечно уважати точкою, де мало устати офіційне плекане пісень німецько-чесько-польських, а розпочатись мала робота над націоналізованем існуючих вже кружків співачких» (Діло. — 1903. — Ч. 290. — С. 2). Твори М. Лисенка були надруковані у чотирьох випусках «Музикальної Бібліотеки» — нотного

видавництва, одним із засновників якого був також О. Нижанківський (Зоря. — 1886. — Ч. 4. — С. 68; Ч. 8. — С. 136; 1887. — Ч. 9. — С. 160; 1889. — Ч. 4. — С. 68). Зрештою, саме він керував зведеним хором галицьких «Боянів» на урочистостях з нагоди 35-ліття творчої діяльності М. Лисенка у 1903 р. (Діло. — 1903. — Ч. 266. — С. 1—2; Ч. 267. — С. 1—2; Ч. 268. — С. 1—2).

Із матеріалів біографічного плану вагому роль в інформуванні галицьких українців про М. Лисенка відіграла публікація автобіографії композитора з короткою передмовою І. Франка в часописі «Світ» (Миколай В. Лисенко. — 1881. — Ч. 1. — С. 94—96) — перша відома друкована автобіографія митця [2, с. 404]. З неї дізнаємося деталі життєпису композитора до його поїздки на навчання у Ляйпціг та про тогочасні твори за опусами (названо 24 опуси та 27 композицій поза опусами, відомі тогочасні друковані видання та ескізи). У примітках вказано існування похвальних відгуків на його фортепіанні твори в польському часописі «Echo Muzyczne». Аналізуючи коротку передмову І. Франка до цієї автобіографії, відзначимо деякі акценти, характеристичні для сприйняття М. Лисенка галицькими українцями: добра музична освіта («основне образоване», за висловом І. Франка), глибоке шанування творчості Т. Шевченка, врешті, станом на 1881 р. його твори були знаними і любленими серед української інтелігенції та особливо серед молоді Галицького краю. Інформацію з цієї автобіографії передруковували й інші галицько-українські видання, наприклад музичний календар Р. Зарицького [9], її більше чи менше точно повторювали й автори інших дописів про М. Лисенка, як-от К. Білиловський (Зоря. — 1893. — Ч. 1. — С. 18; Ч. 2. — С. 38—40) та Ф. Колесса [11].

Загалом, міркування І. Франка про творчість М. Лисенка є доволі розосередженими [6]. Крім згаданої короткої передмови 1881 р., натрапляємо на них у кількох статтях польською мовою — «“Різдвяна ніч” М. Старицького — М. Лисенка» («Kurjer Lwowski», 1890), «Музика польська і руська» («Kurjer Lwowski», 1892) та українською мовою — «Лисенкове свято в Австрії» («Літературно-Науковий Вістник», 1904), «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.» (1910). Ось характерні для письменника означення творчої постаті М. Лисенка: «Плідний композитор, могутній талант, особистість надзвичайно шляхетна і симпатична»; його

«чудові і надзвичайно популярні твори (тут — твори на слова Т. Шевченка. — *Н. К.*) являють собою цілу школу таланту, який розвивається, і методу автора, який удоконалюється» [6, с. 56—57]; «найкрасші і найталановитіші його композиції до многих поезій Шевченка, в яких музикальність він вдумався глибше і зумів віддати її красше від усіх інших многочисленних композиторів, яких манила до себе Шевченкова муза» [6, с. 94]; Лисенкова «музика — наскрізь світська, виросла на двох основах, на українській народній пісні і на новочасній світській музиці» [12, с. 85].

Святкування 35-ліття творчої діяльності М. Лисенка в 1903 р. дало поштовх чи не найбільшій кількості різноманітних друкованих матеріалів, присвячених композиторові та навіть сприяло появі окремих видань [11]. Провідні українські часописи, передовсім «Діло» і «Руслан», упродовж принаймні декількох місяців відстежували діяльність львівського ювілейного комітету із представників 31 українського товариства та всі пов'язані події в Києві та інших містах. Львівські часописи в деталях описували лисенківські святкування у Львові (академію, два концерти і постановку дитячої опери «Коза-Дерева»), а також концерти в Станіславі, Чернівцях, Києві (кілька десятків публікацій «Діла» і «Руслана» лише за 1903 р.). Із цього великого масиву виокремлюються ювілейно-вітальні творчі портрети, серед них — редакційні вітальні статті, в яких подано цікаві означення творчості митця.

Із публікацій «Діла» привертає увагу розвідка о. В. Садовського-Домета — типового представника галицько-українських музично-аматорських кіл початку ХХ ст. Стаття п. н. «Микола Лисенко яко руско-український композитор» була надрукована в часописі «Діло» за 1903 р. (Ч. 265. — С. 2) і повторена наступного року в музичному календарі Р. Зарицького [9]. Перед нами радше духовно-національний портрет визначної людини-митця, що має «свідомість своєї цілі та витривалости сили волі», ніж реальна характеристика його творчості, хоч автор досить повно окреслив і композиторські іпостасі М. Лисенка — «композитор опер, кобзар-балайдист народних пісень», «композитор орхестральний і на фортеп'яні». Отже, В. Садовський оперує порівняннями «Лисенко—Кобзар» та «Лисенко—Вагнер» (1903. — Ч. 265. — С. 2), пояснюючи суть цієї останньої паралелі в аспекті національно-новаторського музич-

ного мислення, рівно ж — і суттєву різницю обох композиторських індивідуальностей — М. Лисенка і німецького композитора ХІХ ст. Р. Вагнера.

Такі чи інші аналогії М. Лисенка з творчістю його сучасників (і старших сучасників) із Західної Європи в галицько-українських друках на межі ХІХ—ХХ ст. виникали часто. Крім Р. Вагнера, це чеські митці Б. Сметана і А. Дворжак, норвезький композитор Е. Гріг, представники російської «Могучої кучки» та ін. — досить промовистий перелік яскраво національних композиторів, які через втілення питомих етнічних прикмет прагнули вивести власну музичну культуру до світових вершин мистецтва. Цей перелік свідчить про те, що галицькі українці добре відчували значення творчості М. Лисенка, хоча, можливо, ще не могли вичерпно аргументувати власні враження.

Найчастіше в публікаціях трапляються паралелі із творчістю Т. Шевченка: автори, наприклад А. Вахнянин, навіть називають М. Лисенка пісенним чи музичним Кобзарем (Діло. — 1903. — Ч. 266. — С. 1). А ось ширше пояснення цього знаходимо в редакційному привітанні газети «Діло» п. н. «Миколі Лисенкови — в привіт!»: «Що Тарас Шевченко зробив на полі поетичного Слова з фрагментів людової поетичної творчості силою свого генія виконуючи величні форми своїх безсмертних поем та творючи силою духового гіганта українську національну літературу, те саме зробив Микола Лисенко в царині української музики» (1903. — Ч. 264. — С. 1).

Низка цікавих статей і розвідок про творчість М. Лисенка належить фольклористу і композитору Ф. Колессі: ювілейний творчий портрет у книжці товариства «Просвіта» за 1903 р., в якому Ф. Колесса послідовно розглядає життєпис композитора та різні ділянки його творчості, виділяючи окремо збірники народних пісень, музику до «Кобзаря» Т. Шевченка, опери, пісні та дитячі опери, наукові розвідки [11], статтю «Кілька слів про збиране і гармонізоване українських народних пісень з додатком листів Миколи Лисенка», в якій автор ґрунтовно розглядає прийоми роботи з народними піснями і яка дала поштовх до полеміки зі С. Людкевичем (Артистичний Вістник. — 1905. — Ч. 2/3. — С. 16—20; Ч. 4. — С. 35—39; Ч. 5. — С. 51—53), а також дві пам'ятні публікації — некролог

(Записки НТШ. — 1912. — Т. 112, кн. 6. — С. 128—138) і розвідка «Народний напрям у творчості Миколи Лисенка» (Літературно-Науковий Вістник (далі — ЛНВ). — 1913. — Т. 61, кн. 2. — С. 254—263).

Загалом, ключовою темою і проблемою публікацій Ф. Колесси є народна пісня у творчості М. Лисенка. Характерно, наприклад, що в узагальнювальній статті «Народний напрям у творчості Миколи Лисенка», прочитаній як реферат на вечорі у пам'ять композитора у Львові 1912 р., більшу частину тексту автор присвятив саме збиранню фольклору та збірникам обробок народних пісень, лише згадавши в кінці публікації інші сфери творчої діяльності митця. Ось один із його висновків: «Хоч би Лисенко й нічого більше не написав, то вже тими самими **збірниками і гармонізаціями народних пісень довершив він праці, яка має просто епохальне значінє для розвою української музики** (підкреслення автора. — *Н. К.*)» (ЛНВ. — 1913. — Т. 61, кн. 2. — С. 259).

Міркування про творчість М. Лисенка та оцінки, що їх подавав С. Людкевич — не тільки як провідний тогочасний композитор, а й перший український доктор філософії з музикології, мають особливу вагу. Зазначимо, що його друковані статті та рецензії виходять за хронологічні рамки статті, тож розглянемо лише відповідні роботи С. Людкевича до 1914 р.: рецензію на хор «Микола Лисенко. Хор мішаний з акомпанементом до слів поезії І. Франка “Ой що в полі за димове?”» (ЛНВ. — 1900. — Т. 10, кн. 4. — С. 62), «Кілька слів про “*Ruskie pieśni ludowe*” Галля» (Діло. — 1900. — Ч. 20. — С. 3), «Націоналізм в музиці» (Артистичний Вістник. — 1905. — Зош. 6. — С. 67—69; Зош. 7/8. — С. 87—89; Зош. 9/10. — С. 116—121), «Микола Віталієвич Лисенко як творець української національної музики» (ЛНВ. — 1913. — Т. 61, кн. 2. — С. 264—271) — повнота огляду цим майже не втрачається, адже погляди композитора вже у той період були сформованими.

Відзначимо передовсім один важливий аспект — це інформативність статей С. Людкевича:

— Він, ймовірно, першим ще 1900 р. (у рецензії на збірник пісень Яна Галля) узагальнив принципи лисенківських обробок народних пісень (Діло. — Ч. 20. — С. 3), розширюючи і доповнюючи їх згодом у вже згадуваній полемічній статті з Ф. Колессою «Націоналізм в музиці», опублікованій в «Артистичному Вістнику».

— Станом на 1905 р. С. Людкевич подав доволі повний аналіз знаних у Галичині творів М. Лисенка і способів їх популяризації. З його слів постає така картина: погоджуючись, наприклад, із Ф. Колессою, він стверджує, що в Галичині можна було знайти лише 2-3 повні нотні комплекти обробок народних пісень М. Лисенка — найпопулярніших тут творів цього митця з огляду на постійне включення їх у програми різноманітних концертів, із солоспівів найчастіше виконувалися «Гетьмани», «Ой, Дніпре», «Мені однаково», щоправда, іноді зі зміненням супроводом через відсутність нот, епізодично виконувалися і фортепіанні твори, до цього переліку варто б додати фрагменти опери «Різдвяна ніч» та хори (Артистичний Вістник. — Зош. 9/10. — С. 116—121).

— Стилiстична характеристика творчості М. Лисенка також вибудовується в доволі струнку і логічну систему, хоча сам С. Людкевич говорить про її деяку гіпотетичність та вірогідність (причини — відсутність якісних постановок і виконань усіх опер композитора та низки його великих композицій, недостатність нот). Ще одна особливість — автор не тільки подає певні стилістичні визначення, а й пояснює їхню суть. Так, називаючи М. Лисенка традиційно для галицьких українців національним романтиком, він пояснює свій висновок, спираючись на викладені в листах погляди композитора та його пієтизм «до краси народної української музики, яку кладе в основу оригінальної творчості» (ЛНВ. — 1913. — Т. 61, кн. 2. — С. 270). В іншій публікації він тлумачить власне розуміння природи національного романтизму: «Всяка штука, відтак і музика, мусила бути зі своїх починів і весь час творчого розвитку національна, т. є. залежна і відповідаюча племінним прикметам тої народної сфери, з якої вийшла, а яка витворилась серед певних географічно-історичних чи інших умов» (Артистичний Вістник. — 1905. — Зош. 6. — С. 6). У музиці ХІХ ст., на його думку, це проявлялося «запападливим використанням етнографічного матеріалу» (Артистичний Вістник. — 1905. — Зош. 7/8. — С. 87).

— Врешті, ось як звучить його узагальнення щодо творчості М. Лисенка: «Лисенко, лишившись, на жаль і на диво, на Україні сам одинокий зі своїм національним дивізом та опинившись в тісних, вузьких умовах нашого життя, обмежився трохи у творчості, звернувшись більше до вокальної музики та полишивши по боці

інструментальну, іменно ж симфонічну та камеральну. І хто знає, чи в тім своїм обмеженні Лисенко не являється якраз невідродним сином свого “співоловубового” народу» (ЛНВ. — 1913. — Т. 61, кн. 2. — С. 270).

Саме з публікацій С. Людкевича стають зрозумілими критерії, зважаючи на які, не тільки дописувач, а й інші галицько-українські діячі на перше місце ставили обробки народних пісень і композиції циклу «Музика до “Кобзаря” Т. Шевченка» — саме вони найвиразніше втілювали ідею першості національних (етнічних) музично-стильових прикмет через фольклор. Далі, на думку С. Людкевича, йшли солоспіви на тексти різних поетів, у яких композитор «немов би ступає на трохи чужий собі ґрунт» (ЛНВ. — 1913. — Т. 61, кн. 2. — С. 269), інструментальна музика «у формах старих романтиків», зокрема і фортепіанна музика, еkleктизм якої сам С. Людкевич розглядає як «може позірний», та опери, в яких «ви-значити певно і точно стійність» ще неможливо (Артистичний Вістник. — 1905. — Зош. 7/8. — С. 87).

Отже, прижиттєві публікації про М. Лисенка в українській періодичній пресі Галичини значною мірою сформуливали основні оцінки творчості митця. Звертає увагу проведення аналогій між Т. Шевченком і М. Лисенком та окреслення митця епітетом «музичний Кобзар», акцентування національної природи романтизму музичної творчості, простежування його композиторської, виконавської та громадської діяльності в Україні. Величезний масив друкованих матеріалів української періодичної преси Галичини містить також багатий джерельний матеріал до життєпису митця в контексті українського національно-культурного відродження XIX ст. Важливо підкреслити, що сучасники М. Лисенка в Галичині дуже добре розуміли видатне загальнонаціональне значення його діяльності та спадщини. Не випадково автор редакційної статті газети «Діло» ювілейного 1903 р. «Миколі Лисенкові — в привіт!» (Ч. 264. — С. 1) стверджував: «Лисенкові твори, оперті на музичнім матеріалі всего народу, стали також культурним майном его по обох боках Збручах, стали спільним культурним лучником, що засвідчає світові про єдність і нероздільність всего українського народу, де би він не жив! І се ще одна велика Лисенкова заслуга національної ваги, за що Єму шана від всеї України від роду в рід!».

1. *Білавич Д.* Львівська газета «Діло» про 35-річний ювілей творчої діяльності М. В. Лисенка / Данута Білавич // Українське музикознавство. — Київ, 1992. — Вип. 27. — С. 54, 61.
2. *Булат Т.* Світ Миколи Лисенка. Національна ідентичність, музика і політика України XIX — початку XX століття / Тамара Булат, Тарас Філенко. — Нью-Йорк ; Київ, 2009. — 408 с.
3. *Витвицький В.* Взаємини М. Лисенка з І. Франком / Василь Витвицький // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Львів, 2004. — Т. 247: Праці Музикознавчої комісії. — С. 309—345.
4. *Горак Я.* Анатоль Вахнянин і становлення музичного професіоналізму в Галичині (друга половина XIX — початок XX ст.) / Яким Горак. — Львів : Сполом, 2009. — 232 с.
5. *Горак Я.* Хронограф Шевченківських вечорів / Яким Горак, Наталія Дзятко // Українська музика. — Львів, 2014. — Ч. 2(12). — С. 124—148.
6. *Іван Франко про музику /* упоряд. Тамара Коноварт. — Львів, 2006. — 120 с.
7. *Кобрин Н.* Традиції львівської музичної Шевченкіани: Шевченківські концерти за участю «Львівського Бояну» / Наталія Кобрин // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Львів, 2015. — Вип. 23. — С. 411—432.
8. *Людкевич Станіслав.* Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / упоряд. З. Штундер. — Львів : Видавництво М. Коць, 1999. — Т. 1. — 496 с.
9. *Микола Лисенко // Альманах Музичний.* Літературна часть першого ілюстрованого календаря музичного на рік 1904. Зложив і впорядкував Р. Зарицький. — Львів, 1904. — С. 33—35.
10. *Микола Лисенко.* Листи / упоряд. Р. М. Скорульська. — Київ : Музична Україна, 2004. — 680 с.+ 24 л.
11. *Микола Лисенко.* Написав Філярет Колесса. Ювілейне свято в честь Миколи Лисенка. Подав Лев Лопатинський. — Львів, 1903. — 50 с.
12. *Франко І.* Лисенкове свято в Австрії / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. — Київ : Наукова думка, 1982. — Т. 35. — С. 85—90.
13. *Штейнберг Е. П.* Н. В. Лысенко и музыкальная культура западноукраинских земель : автореф. дис. ... канд. искусствоведения / Е. П. Штейнберг. — Москва, 1963. — 17 с.
14. *Якуб'як Я.* Микола Лисенко і Станіслав Людкевич / Ярема Якуб'як. — Львів, 2003. — 264 с.

МАТЕРІАЛИ ДО БІБЛІОГРАФІЇ:
хронологічний коментований покажчик публікацій у часописах
«Правда», «Світ», «Зоря» (1868—1897)

1. Вісті [Великоруський співацьк п. Д. А. Славянський давъ 26-го грудня въ Празі концертъ...] // Правда. — 1868. — Ч. 1. — С. 12: *про успіх М. Лисенка на концертах у Празі за матеріалами чеської газети «Narodni listy».*
2. ч...ъ [Леонтович Богдан]. Семі роковини смерті Тараса Шевченка у Львовѣ / ч...ъ // Правда. — 1868. — Ч. 8. — С. 96: *про прем'єрне виконання «Заповіту» М. Лисенка у Львові.*
3. И-ъ-ъ. Допись (Зъ Відня). (Закладини «Січи». — Поминки Маркіяна Шашкевича) / И-ъ-ъ // Правда. — 1868. — Ч. 10/11. — С. 132: *виконання на шевченківському концерті обробок народних пісень М. Лисенка.*
4. [В Середу (25 Лютого) в день Тараса...] // Правда. — 1870. — Ч. 3. — С. 144—146: *у програмі концерту — обробки народних пісень М. Лисенка «Та не жур мене моя мати», «Ой, у полі та й у Барішполі», Козацький марш.*
5. [Дев'яті роковини смерти Тараса Шевченка у Відни] // Правда. — 1870. — Ч. 3. — С. 146—147: *у програмі концерту — низка обробок народних пісень М. Лисенка («Максим козак Залізняк», «Ой, у полі», «Ой, не жур мене моя мати», «Дощик», «Ой, і зрада», «Гей, не дивуйте»).*
6. Вісти [Наш композитор народний п. Лисенко] // Правда. — 1870. — Ч. 6. — С. 281: *про успіх концерту М. Лисенка в Києві.*
7. Лисенко М. Поклик до братів Славян / М. Лисенко // Правда. — 1872. — Ч. 1. [Додаток].
8. Новинки [Давно вже рознеслась по нашій країні слава...] // Правда. — 1872. — Ч. 4. — С. 199: *анонс «Збірника українських народних пісень» М. Лисенка, надісланого до товариства «Просвіта» у Львові.*
9. Пісні Лисенка // Правда. — 1872. — Ч. 7. — С. 350: *згадка про «Збірник українських народних пісень» М. Лисенка, надісланий до товариства «Просвіта» у Львові.*
10. [Музикально-деклямагорський вечер в 30-ті роковини смерти Маркіяна Шашкевича] // Правда. — 1873. — Ч. 10. — С. 374—375: *у програмі концерту — солоспів М. Лисенка «Ой одна я, одна».*
11. Літературні звістки [Опера Лисенка «Різдвяна ніч»] // Правда. — 1874. — Ч. 3. — С. 127: *повідомлення про виставу опери в Київському міському театрі.*

12. [Чотирнацяті роковини смерті Тараса Шевченка] // Правда. — 1875. — Ч. 5. — С. 195—197: *у програмі — обробки народних пісень та терцет «Сонце заходить» М. Лисенка.*
13. Шевченкові вечорниці у Відні // Правда. — 1875. — Ч. 6. — С. 245—246: *у програмі — солоспів М. Лисенка «Нащо мені чорні брови».*
14. [«Пісьні М. Лисенка»] // Правда. — 1875. — Ч. 24. — С. 974: *інформація про вихід із друку в Києві пісень М. Лисенка.*
15. Літературні звістки [В Київі вийшли остатнім часом...] // Правда. — 1876. — Ч. 4. — С. 159—160: *інформація про третє видання першого випуску «Збірника українських народних пісень» та видання фортеп'яної сюїти М. Лисенка.*
16. [Святкованья п'ятнадцятих роковин смерті Тараса Шевченка] // Зоря. — 1876. — Ч. 5. — С. 198—199: *у програмі — солоспів М. Лисенка «Ой одна я, одна» у виконанні С. Цетвінського.*
17. Літературні звістки [В книгоргівлі Л. Ильницького в Київі] // Правда. — 1876. — Ч. 12. — С. 479: *інформація про твори М. Лисенка у київській книгарні — збірник «Молодощі», музика до «Кобзаря», збірник українських народних пісень (два випуски).*
18. [Дня 18 л. марця святкували львівські Русини шіснацяті роковини смерті Тараса Шевченка] // Правда. — 1877. — Ч. 6. — С. 224—226: *у програмі — солоспів та обробки народних пісень М. Лисенка.*
19. *Левицький В. Зь свѣта артистичного / В. Левицький // Зоря. — 1880. — Ч. 12. — С. 167—168: згадано оперу М. Лисенка «Різдвяна ніч».*
20. [Концертъ подъ управою Н. Вахнянина] // Зоря. — 1881. — Ч. 2. — С. 24: *у програмі — твори М. Лисенка.*
21. *Д. Музыкально-декляматорській вечеръ въ ХХ-ї роковини смерті Тараса Шевченка / Д. // Зоря. — 1881. — Ч. 5. — С. 66—67: у програмі — «Заповіт» і низка солоспівів М. Лисенка.*
22. *Д. Музыкально-декляматорській вечеръ въ ХХ-ї роковини смерті Тараса Шевченка / Д. // Зоря. — 1881. — Ч. 5. — С. 66—67: у програмі концерту — твори М. Лисенка — «Заповіт», «Жиймо, браття», «Ой, не гаразд запорожці», «Нащо мені карі очі», «На вгороді коло броду».*
23. Музыкальні новости // Зоря. — 1881. — Ч. 9. — С. 116: *нові видання фортеп'янних творів М. Лисенка.*
24. *Н. В. Рускій театр во Львовѣ / Н. В. // Зоря. — 1881. — Ч. 22. — С. 272: серед новинок у репертуарі — опера «Чорноморці» М. Лисенка (оркестрову редакцію виконав В. Матюк), згадано інші опери М. Лисенка — «Різдвяна ніч» і «Тарас Бульба».*
25. Миколай В. Лисенко // Сьвіт. — 1881. — Ч. 5. — С. 94—96: *автобіографія М. Лисенка з переліком його творів за опусами та їх основних друкованих видань.*

26. Зъ Тернополя (Допись) // Зоря. — 1882. — Ч. 3. — С. 47—48: у програмі — «Ой чого ти почорніло» М. Лисенка.
27. [XXI роковини смерти Тараса Шевченка] // Зоря. — 1882. — Ч. 5. — С. 80: у програмі — низка вокальних і фортепіанних творів М. Лисенка, серед них — львівська прем'єра кантати «Б'ють пороги».
28. Левицький В. Закардонська Україна въ 1881 роцѣ / В. Левицький // Зоря. — 1882. — Ч. 6. — С. 89—91: діяльність М. Лисенка та нові його твори, зокрема інформація про оперу «Тарас Бульба», перелік композицій М. Лисенка.
29. Святкованье роковин смерти Тараса Шевченка // Сьвіт. — 1882. — Ч. 14(2). — С. 252: прем'єра кантати М. Лисенка «Б'ють пороги».
30. Нова Малоруска опера // Зоря. — 1883. — Ч. 4. — С. 64: вистава опери «Різдвяна ніч» М. Лисенка у Харкові та зміст опери за київською газетою «Заря».
31. Вечерь въ пам'ятъ Тараса Шевченка // Зоря. — 1883. — Ч. 5. — С. 77—78: виконання солоспівів М. Лисенка («Гетьмани», «Минають дні», «І багата я» та ін.) і кантати «Б'ють пороги».
32. Франко І. Обхѣдъ XXIII-ыхъ роковинъ смерти Т. Шевченка / Франко І. // Зоря. — 1884. — Ч. 5. — С. 39: у програмі — твори М. Лисенка, зокрема хор «На прю».
33. Матюк В. Рѣдвяна нѣчь, малоруска опера М. Лисенка / В. Матюк // Зоря. — 1885. — Ч. 7. — С. 83—84.
34. [Симпатичне видавництво музикальне] // Зоря. — 1886. — Ч. 1. — С. 20: анонси випусків «Бібліотеки Музикальної», у вип. 3 — М. Лисенко «Молитва».
35. Выдавецъ. [Львѣвская руска молодѣжь] / Выдавецъ // Зоря. — 1886. — Ч. 4. — С. 68: анонси і характеристика видань «Бібліотеки Музикальної», у вип. 3 — М. Лисенко «Молитва», згадка про виконання твору в Тернополі у 1885 р.
36. [Бібліотеки Музикальної...] // Зоря. — 1886. — Ч. 8. — С. 136: анонси видань «Бібліотеки Музикальної», серед наступних випусків — М. Лисенко «Quodlibet».
37. Франко І. Новости руско-укр. музыки / Ив. Франко // Зоря. — 1886. — Ч. 12. — С. 216: анонси випусків «Бібліотеки Музикальної», вип. 7 — М. Лисенко «Quodlibet».
38. Вѣсти библиографичнѣ // Зоря. — 1887. — Ч. 9. — С. 160: анонси випусків «Бібліотеки Музикальної», вип. 11 — М. Лисенко «Quodlibet № 2».
39. Бібліографія // Зоря. — 1889. — Ч. 2. — С. 36; Ч. 4. — С. 68: анонси випусків «Бібліотеки Музикальної», вип. 13 — солоспіву «Вечір», «Милованка» М. Лисенка.

40. Бібліографія // Зоря. — 1889. — Ч. 4. — С. 68: анонси випусків «Бібліотеки Музикальної», вип. 13 — солоспіви «Вечір», «Милованка» М. Лисенка.
41. Н. Вѣсти и замѣтки. Вечеръ въ память ХХІХ роковинъ смерти Тараса Шевченка / Н. // Зоря. — 1890. — Ч. 6. — С. 96: у програмі — твори М. Лисенка — хор «Ой, нема, нема ні вітру, ні хвилі» з поеми «Гамалія», дуєт з опери «Різдвяна ніч».
42. Музикалія // Зоря. — 1891. — Ч. 2. — С. 39—40; Ч. 5. — С. 99: перераховані видання творів М. Лисенка у київських книгарнях.
43. Лукич В. «Коза-Дереза» / В. Лукич // Зоря. — 1891. — Ч. 3. — С. 58: повідомлення про надіслане видання опери у журнал «Дзвінок».
44. Лукич В. Музика до поезій Т. Шевченка / В. Лукич // Зоря. — 1891. — Ч. 5. — С. 96—97: у передмові до покажчика творів найвище оцінено композиції М. Лисенка, бібліографічний покажчик вказує понад 50 творів композитора на слова Т. Шевченка.
45. Земська ювілейна вистава в Празі // Зоря. — 1891. — Ч. 18. — С. 358—359: у програмі концерту «Львівського Бояна» — твори М. Лисенка: «*Quodlibet*», «Снів Яреми» з «Гайдамаків», «Ой пуцу я кониченька в сад», «Мені однаково».
46. Січовик В. Музика. Нові видання / В. Січовик // Зоря. — 1892. — Ч. 15. — С. 299—300: вказано «Збірник українських народних пісень для хору» М. Лисенка.
47. Білиловський К. О. Микола Лисенко / К. О. Білиловський // Зоря. — 1893. — Ч. 1. — С. 18; Ч. 2. — С. 38—40: біографія композитора та вітальні телеграми, портрет композитора подано на с. 1 ч. 1.
48. Шухевич В. Штука. Грамота «Львівського Бояна» для Миколи Лисенка / В. Шухевич // Зоря. — 1893. — Ч. 1. — С. 19: про грамоту М. Лисенкові з нагоди його ювілею та її короткий опис.
49. Значковенко. Концерти М. Лисенка / Значковенко // Зоря. — 1893. — Ч. 4. — С. 78—79.
50. Наші ілюстрації. Грамота для Миколи Лисенка // Зоря. — 1893. — Ч. 6. — С. 109, 121.
51. Дніпрова Чайка. Славному кобзареві України Миколі Лисенкові! / Дніпрова Чайка // Зоря. — 1893. — Ч. 6. — С. 109—110: вірш із аквареллю.
52. Музика. Композиції М. Лисенка до слів Т. Шевченка // Зоря. — 1893. — Ч. 6. — С. 122: вказано понад 50 позицій творів М. Лисенка.
53. Перенесення тлінних останків Маркіяна Шашкевича // Зоря. — 1893. — Ч. 21. — С. 419—423: у програмі концерту «Львівського Бояна» — «Жалібний марш» М. Лисенка.

54. *Боян [Лисенко М.]*. Народні музичні струменти на Україні / Боян // Зоря. — 1894. — Ч. 1. — С. 17—19; Ч. 4. — С. 87—89; Ч. 5. — С. 112—114; Ч. 6. — С. 135—137; Ч. 7. — С. 161—162; Ч. 8. — С. 185—187; Ч. 9. — С. 211—212; Ч. 10. — С. 231—233: *розвідка М. Лисенка про українські народні інструменти (перша публікація)*.
55. *Лукич В.* Хроніка / В. Лукич // Зоря. — 1895. — Ч. 1. — С. 30: *повідомлення про кантату М. Лисенка «Радуйся, ниво», присвячену хоро- вому товариству «Львівський Боян»*.
56. *Лукич В.* Хроніка / В. Лукич // Зоря. — 1896. — Ч. 23. — С. 460: *про видання «Колядок і щедрівок» М. Лисенка у видавництві «Львівського Бояна» «Бібліотека Музикальна»*.
57. Хроніка / В. Лукич // Зоря. — 1897. — Ч. 5. — С. 99: *у програмі шев- ченківського концерту українських товариств — твори М. Лисенка: Перша рапсодія для фортепіано (Гамотівна), солосніви «Нащо мені чорні брови» (Я. Королевичівна), «Дівчинонько-рибалонько» (О. Ми- шуга), дуєт «Росли у купочці» (Я. Королевичівна і О. Мишуга), хор бранців із «Гамалії», каватина з опери «Різдвяна ніч» (С. Крушель- ницька)*.
58. Хроніка // Зоря. — 1897. — Ч. 6. — С. 120: *на шевченківському кон- церті у Львові С. Крушельницька замість О. Мишуги виконала «Садок вишневий», у програмі шевченківського концерту «Бережанського Бояна» — тріо з опери «Різдвяна ніч» М. Лисенка*.

Додаток 2

МАТЕРІАЛИ ДО БІБЛІОГРАФІЇ:

алфавітний коментований покажчик публікацій про М. Лисенка за 1903 р. у газетах «Діло» і «Руслан»

1. *Бережницький О.* Микола Лисенко / О. Бережницький // Руслан. — 1903. — Ч. 287. — С. 1; Ч. 288. — С. 1—2; Ч. 289. — С. 1; Ч. 290. — С. 1—2; Ч. 291. — С. 2: *біографія і докладна характеристика твор- чості М. Лисенка*.
2. *Вахнянин А.* В справі ювілейного концерту Лисенкового / А. Вахня- нин // Руслан. — 1903. — Ч. 230. — С. 2: *прохання до «Боянів» по- дати списки учасників ювілейного концерту М. Лисенкові*.
3. *Вахнянин А.* Поклик / А. Вахнянин, М. Волошин // Руслан. — 1903. — Ч. 221. — С. 1: *заклик створити комітет для відзначення ювілею М. Лисенка*.
4. *Вахнянин Н.* [Концерт, даний 27 цвітня п-ною Сальомеєю Крушель- ницькою] / Н. Вахнянин // Руслан. — 1903. — Ч. 84. — С. 3: *у програмі концерту — твори М. Лисенка: увертюра з опери «Різдвяна ніч»,*

- солоспіви «Якби мені, мамо, намисто», «Ой одна я, одна», обробка народних пісень для голосу — «Дощик», кантата «Б'ють пороги», критика автором виконання кантати М. Лисенка.*
5. Вахнянин Н. Лисенкове съвято в Києві / Н. Вахнянин // Руслан. — 1903. — Ч. 291. — С. 5—7; Ч. 292. — С. 1—2; Ч. 293. — С. 1: звіти й описи ювілейних святкувань на честь М. Лисенка у Києві.
 6. Вечір «руських Соколів Львівських» // Руслан. — 1903. — Ч. 92. — С. 1—2: у програмі концерту — солоспіви М. Лисенка «Не забудь юних днів» і «Дума», спостереження стосовно стилю солоспівіє композитора.
 7. Від управи Ювілейного Комітету. В справі ювілею М. Лисенка // Руслан. — 1903. — Ч. 254. — С. 3: інформація про орієнтовну програму відзначення Лисенкового ювілею.
 8. Дюмет. Микола Лисенко jako руско-український композитор / Дюмет // Діло. — 1903. — Ч. 265. — С. 2.
 9. [З нагоди Лисенкового ювілея] // Руслан. — 1903. — Ч. 264. — С. 2—3: інформація про організацію дитячого вечора з нагоди ювілею М. Лисенка і виконання опери «Коза-Дерева».
 10. З руского народного театру [«Відьма» — фантастична опера у 4 діях] // Руслан. — 1903. — Ч. 52. — С. 2: відгук на прем'єру вистави «Відьма» у Львові.
 11. [З ювілейного комітету] // Руслан. — 1903. — Ч. 264. — С. 2: інформація про організацію другого ювілейного концерту М. Лисенка.
 12. [З ювілейного комітету Лисенкового] // Руслан. — 1903. — Ч. 266. — С. 3: програма концертів до Лисенкового ювілею.
 13. К. З. Ювілей Миколи Лисенка / К. З. // Руслан. — 1903. — Ч. 67. — С. 1—2: творчий портрет М. Лисенка за публікацією у «Київській Старині».
 14. Кокорудз І. Академія в честь Лисенка / І. Кокорудз, голова субкомітету // Руслан. — 1903. — Ч. 242. — С. 2: орієнтовний план академії на честь М. Лисенка.
 15. Лисенко поїде до Чернівців // Руслан. — 1903. — Ч. 262. — С. 2: інформація про лист-відповідь М. Лисенка на запрошення відвідати Чернівці.
 16. Лисенкове съвято в Чернівцях // Руслан. — 1903. — Ч. 266. — С. 3: програма перебування М. Лисенка у Чернівцях.
 17. Лисенкове торжество у Львові // Діло. — 1903. — Ч. 266. — С. 1.
 18. [Львівська Фільгармонія] // Руслан. — 1903. — Ч. 95. — С. 4: у програмі концертів Львівської філармонії — твори М. Лисенка.

19. М. Лисенко загостить в неділю... на «Бесіду»... // Діло. — 1903. — Ч. 264.
20. Микола Лисенко // Руслан. — 1903. — Ч. 266. — С. 1—2: ювілейна стаття з нагоди ювілею М. Лисенка, яка характеризує творчість митця, його портрет.
21. [Микола Лисенко] // Руслан. — 1903. — Ч. 266. — С. 3: оголошення про приїзд М. Лисенка.
22. Миколі Лисенкові — в привіт! // Діло. — 1903. — Ч. 264. — С. 1.
23. [На дарунок для Миколи Лисенка] // Руслан. — 1903. — Ч. 167. — С. 3: звіт про збирання коштів на подарунок М. Лисенкові.
24. [На закупно дому для Миколи Лисенка] // Руслан. — 1903. — Ч. 261. — С. 3: інформація про збирання коштів на купівлю будинку для М. Лисенка.
25. [На засіданню ювілейного Комітету] // Руслан. — 1903. — Ч. 279. — С. 2: фінансовий звіт ювілейного комітету, зокрема про кошти, надіслані М. Лисенкові у подарунок.
26. Нижанківський О. Музикальна частина вечера / О. Нижанківський // Діло. — 1903. — Ч. 290. — С. 2.
27. Подяка Ювилята // Руслан. — 1903. — Ч. 280. — С. 3: лист М. Лисенка із подякою, надісланий на адресу В. Шухевича.
28. Портрет Лисенка // Руслан. — 1903. — Ч. 241. — С. 3: про намір подарувати М. Лисенкові портрет роботи О. Куриласа.
29. [Портрет М. Лисенка] // Руслан. — 1903. — Ч. 266. — С. 3: опис портрета М. Лисенка.
30. Програма «Академії» в честь Миколи Лисенка // Руслан. — 1903. — Ч. 266. — С. 3.
31. [Програма ювілейних концертів] // Руслан. — 1903. — Ч. 266. — С. 3.
32. [Про участь буковинських русинів в Лисенковім ювілею] // Руслан. — 1903. — Ч. 261. — С. 3: інформація про відзначення ювілею М. Лисенка за часописом «Буковина».
33. [Святкованє ювілею Лисенка в Київї] // Руслан. — 1903. — Ч. 261. — С. 3: анонси відзначення ювілею М. Лисенка в Києві за інформацією «Київської Старини».
34. Св'ято української пісні // Руслан. — 1903. — Ч. 267. — С. 1—3; Ч. 268. — С. 1—2; Ч. 269. — С. 1—3; Ч. 270. — С. 1—2; Ч. 271. — С. 1; Ч. 272. — С. 1—2; Ч. 273. — С. 1—2: докладні звіти й описи усіх зустрічей та концертів за участю М. Лисенка у Галичині та на Буковині.

35. Тарасове сьвято в Коломиї // Руслан. Додаток. — 1903. — Ч. 62/63. — С. 2: у програмі шевченківського концерту — солоспів «Минають дні» М. Лисенка.
36. Тарасове сьвято в Тернополи // Руслан. — 1903. — Ч. 65. — С. 3: у програмі шевченківського концерту — солоспів «Ой, Дніпре» і хор «Скорбна дума» («Іван Гус») М. Лисенка.
37. Тарасове сьвято у Львові // Руслан. — 1903. — Ч. 61. — С. 2: у програмі шевченківського концерту Української академічної гімназії — Друга рапсодія для фортепіано і кантата «Б'ють пороги» М. Лисенка.
38. [Управа ювілейного комітету Лисенкового] // Руслан. — 1903. — Ч. 274. — С. 3: подяки комітету українським товариствам за участь у відзначенні ювілею М. Лисенка.
39. Фінансовий звіт з обходу Лисенкового ювілею // Руслан. — 1903. — Ч. 282. — С. 3: звіт за підписом В. Шухевича, І. Кокорудза і І. Копача.
40. Шевченкові роковини в Києві // Руслан. — 1903. — Ч. 72. — С. 3: інформація про концерт за участю хору М. Лисенка у кількості 70 осіб.
41. [Ювілей М. Лисенка в Києві] // Руслан. — 1903. — Ч. 287. — С. 3: анонс ювілейних концертів М. Лисенка у Києві.
42. Ювілейний комітет. В справі ювілейного обходу М. Лисенка // Руслан. — 1903. — Ч. 263. — С. 2: повідомлення про ювілейний «комерс» і бенкет на честь М. Лисенка.

Надія Кулеша

ІВАН ФРАНКО НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЧАСОПИСІВ ВІДНЯ ПОЧАТКУ ХХ ст.

Простежено наявність творів Івана Франка та матеріалів про нього в українських німецькомовних часописах Відня початку ХХ ст.; охарактеризовано низку публікацій про І. Франка; подано українські переклади фрагментів матеріалів про нього.

Ключові слова: Іван Франко, німецька мова, українські німецькомовні часописи, переклад, автопереклад.

Рассмотрено наличие произведений Ивана Франко и материалов о нем в украинских немецкоязычных периодических изданиях Вены